
HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

PILISI FANNI

A raszternyomozás kriminalisztikai jelentősége

Az ismeretlen tettes által elkövetett bűncselekmény felderítése a bűnügyi munka egyik legizgalmasabb része.

A nyomozó hatóság a nyomozás bizonyos szakaszában a legtöbb esetben – a *ki/kivel?* kérdések kivételével – meg tudja válaszolni a kriminalisztika hét fő kérdését, de ha ez a kérdéscsoport a későbbiekben is megválaszolatlan marad, akkor elakadt, eredménytelen a nyomozás.

Az előbbiekből következik, hogy ebben az esetben a büntetőeljárás szakaszai közül a nyomozási szakban befejeződik az eljárás, tehát nincs szó a továbbiakban ügyészi, bírói szakaszról.

Ha a bűnügynek nincs terheltje, azt is mondhatjuk, hogy a büntetőeljárás ebben az esetben féloldalas, az állam nem tudja érvényesíteni bűnüldözési-bűnmegelőzési célkitűzéseit, így aligha beszélhetünk büntető igazságszolgáltatásról, a sértettre vonatkozó reparációról, kártérítésről.

Magyarországon az ismertté vált bűncselekmények (évente kb. 400-450 ezer) harminc-negyven százaléka ismeretlen tettes ellen indul. Vannak azonban olyan bűncselekménytípusok, például a betöréses lopás, amelyek esetében szinte száz százalékban ismeretlen tettes ellen indul a nyomozás. Az eredményesen befejezett büntetőeljárások mutatója negyven és ötven százalék között helyezkedik el.

Ezért is tartom fontosnak annak körüljárását, miként lehetne eredményesebben nyomozni az ismeretlen tettesek felderítése érdekében.

Kutatásom során egyrészt igyekeztem megtudni, hogy a nyomozó szervek milyen saját adatbankokat használnak, ezek mit tartalmaznak, mi a céljuk, módszerük és törvényi alapjuk, másrészt a civil szférából milyen adatokat lehet gyűjteni a nyomozás elősegítése érdekében.

Az adatgyűjtés meghatározása, szerepe a nyomozásban

A bűnözés elleni állami fellépés magában foglalja a bűncselekmények elkövetésének megelőzését, az elkövetés idején a bűncselekmények megszakítását és a már elkövetett bűncselekmények leleplezését.

A deliktumok elkövetői az esetek többségében erőfeszítéseket tesznek arra, hogy (valamilyen módon) elkerüljék a büntetőjogi felelősségre vonást. Ehhez két út vezet, egyrészt a bűnös tevékenység álcázása és ezáltal a bűnelkövetés tényének elrejtése a hatóságok elől, másfelől annak meghíúsítása, hogy a leplezett bűnös tett elkövetőjének kiléte kiderüljön.

Ezeknek a rejtett, leplezett, titkolt tényeknek a megismerése bűnüldözési – bűnmegelőzési és bizonyítási – szemszögből fontos, és e célból a bűnüldöző szervek széles körű – nyílt és titkos – adatgyűjtést végeznek.¹

Az adatgyűjtés a tág értelemben vett nyomozás tárgyául szolgáló cselekmény (esemény) körülményeinek, illetve az abban érintett személyek tevékenységének, hollétének és személyi körülményének tisztázása, azaz minden olyan tevékenység, amely formális eljárásjogi keretek között a meglévő ismeretek bővítésére törekszik.

Voltaképpen így az egész nyomozást – a nyomozás elrendelésétől az irat-ismertetésig – adatgyűjtésnek értelmezhetjük.

Az adatgyűjtésnek jelentősége van mind a felderítésben, mind pedig a bizonyításban. Funkciója akkor teljesül, ha maradéktalanul választ ad a fő kriminalisztikai kérdésekre: *Mi? Hol? Mikor? Hogyan? Ki? Kivel? Miért?* történt. Ezek az egyszerű kérdések világos és ésszerű vezérfonalat nyújtanak a munkához, a rájuk vonatkozó válaszok az általános történeti tényállás elemeit megtestesítő tényeket közlik. A *ki?* kérdésre adott válaszból kiderül, hogy ki az alany; a *mit tett?* kérdésre adott válaszból, hogy mi volt az elkövetési magatartás; a *mikor?*, *hol?* *mivel?*, *miért?* és *hogyan?* kérdésekre adott válaszokból pedig az elkövetés ideje, helye, eszköze, módja és a tett indító oka, illetve motivációja.²

Alapvető követelmény, hogy az adatgyűjtés során az adatokat torzulásmentesen, valóságihűen rögzítsék, sok esetben ugyanis irreleváns adatok beszerzése és rögzítése is megtörténik; fontos, hogy ezek se vesszenek kárba, eljussanak oda, ahol felhasználhatók.³

Szigorúan el kell választani a tényleges információt a véleményről. A tények rögzítése elengedhetetlen, a hozzáfűzött vélemény pedig alapja lehet egy későbbi verzió kidolgozásának. Nem megengedhető az adatkezelési előírások, valamint a nyomozás titkosságának megsértése. A titkosságon nem feltétlenül a minősített adatot kell érteni, hiszen egy nyílt büntetőeljárársban

1 Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika. BM Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2004, 703–707. o.

2 Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2009, 408–413. o.

3 Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004, 51–58. o.

is problémát, veszélyforrást jelenthet az adatok nyilvánosságra kerülése (például a szabadlábon lévő gyanúsított a kikerülő adatok birtokában befolyásolhatja a sértettet, a tanúkat, ily módon veszélyeztetve a sikeres nyomozást).

Fontos kritérium a gyorsaság, hogy az adatok kellő időben és módon eljussanak a nyomozó hatósághoz.

A vázolt információszerző tevékenység alkalmazásának leggyakoribb területei:

- az ügyben érintett személyek, tárgyak felkutatása,
- a bizonyítási eszközök felkutatása, beszerzése,
- a nyomozási cselekmények megalapozásához, megtervezéséhez szükséges adatok összegyűjtése,
- a nyomozási verziók ellenőrzése,
- az ügy eseményeinek, körülményeinek tisztázása.⁴

A raszternyomozás fogalma, jelentősége

Az integrált bűnüldözés elengedhetetlen része azoknak a releváns információknak az összegyűjtése, amelyek a bűnügyi, a civil és nemzetközi adattárakból beszerezhetők.

Ez a szűrő-kutató munka a nyomozás kezdeti fázisában indul, és értelemszerűen szinte végigkíséri az egész felderítési és vizsgálati eljárást.

Az általam ismertetett adatbázisok úgynevezett regisztrált információinak teljes körű, aránylag rövid időn belüli összevetése, szűkítése, hálószerű összefüggés-keresés alapján lehetőséget teremt, hogy akár íróasztal mellől is elkövetőhöz vagy elkövetői körhöz vezessen.

Az adatbankok által nyújtott lehetőségek maximális kiaknázása nagyban megkönnyítheti, eredményessé teheti a nyomozói munkát, ezáltal több idő jut a klasszikus kriminalisztikai gondolkodásra. Lényegesnek tartom, hogy az adatszerzés összhangban legyen a bűncselekményekhez kapcsolódó tényyszerű információkkal.

Magyarországon ez a modell, az úgynevezett raszternyomozás ténylegesen nem alakult ki, értelemszerűen jogi alapjai sincsenek, mindazonáltal az információim alapján az eljárások irányítói a különböző nyomozásokhoz igyekeznek kihasználni az adatbázisok kínálta lehetőségeket.

⁴ Illár Sándor (szerk.): Krimináltaktika – tankönyv a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói részére. BM Kiadó, Budapest, 1983, 44–62. o.

A Német Szövetségi Köztársaság nyomozó hatóságai már az 1970-es években megfogalmazták, és azóta is alkalmazzák az adattárakból szerezhető információk összevetésén alapuló összefüggés-keresést, a *Rasterfahndung*ot.

Törvényi előírásait és feltételeit a német büntetőjog és büntetőeljárás jog is tartalmazza, ennek értelmében a Szövetségi Nyomozóhivatal lekérhet nyilvános és nem nyilvános helyekről személyre vonatkozó adatokat meghatározott csoportokról – más adatállományokkal való összehasonlítás céljából –, ha az állam biztonságát, valamint személyek testi épségét, életét vagy szabadságát veszélyeztetik, vagy a tulajdon védelme érdekében szükséges.⁵

A veszélyhelyzet megállapításához olyan konkrét adatokra van szükség, amelyek bűncselekmény bekövetkezését prognosztizálják.

A szövetségi nyomozó hatóság (Bundeskriminalamt; BKA) definíciója alapján a *Rasterfahndung* nem más, mint a különböző személyi adatállományok automatizált összeegyeztetése, összevetése, azzal a céllal, hogy kiszűrjék, redukálják azoknak a személyeknek körét, akik az előzetesen megállapított feltételeknek megfelelnek.

A raszternyomozás atyja *Horst Herold*, a BKA egykori vezetője. Ezt a nyomozási metodikát a hetvenes években tapasztalható, a Német Szövetségi Köztársaságot nagymértékben veszélyeztető terrorista cselekmények (Rote-Armee-Fraktion; RAF) hívták életre.⁶

A kutatások segítségével, az úgynevezett raszterkritériumoknak megfelelő adatok alapján, felderíthetővé váltak a terroristák egyes cselekedetei.

Ez úgy is jellemezhető, hogy a különböző szűrőmunka megjelenítésével, az adatállományok hálószerű kutatásával az egyes személyek „fennakadtak a kifeszített hálón”⁷.

Az elkövető kilétének megállapítása mindig izgalmas feladatnak ígérkezik. Felderíteni, megállapítani egy súlyos bűncselekmény elkövetőjét, aki mindent megtesz annak érdekében, hogy a kiléte homályban maradjon a hatóságok előtt.

Másrészt a mai modern bűnüldözésben a különböző adatbankok, valamint a számítástechnika nagy lehetőséget kínál ahhoz, hogy az úgynevezett klasztrikus utánajárásos, „talpalásos” nyomozás, adatgyűjtés helyett vagy azokkal párhuzamosan – a kritériumoknak megfelelő szűrő-kutató munka segítségével – derítsük fel az ismeretlen elkövetőt.

⁵ Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997: § 20j (1) Rasterfahndung.

⁶ Dieter Schenk: Der Chef. Horst Herold und das BKA. Spiegel-Buchverlag, Hamburg, 1998, S. 22–28.

⁷ Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: i. m. 236–237. o.

Történeti áttekintés

A bűnügyi adatkezelés a XIX. század végén, az akkori kezdetleges rendőrségi nyilvántartásokkal bontakozott ki. Természetesen ez manuális gyűjtést, adattárolást és felhasználást jelentett.

Jellemzője volt, hogy adott illetékességi területen képződött, elsősorban a nyomozók szakmai tapasztalataihoz igazodott.

A XX. század kezdetén – ahogy a hírközlési technika fejlődött – ezt a kezdetleges rendszert felváltották a központi adattárak. Ezek a nyilvántartások már inkább tekinthetők a kriminalisztika eszközszerének. A regionalitást felváltotta a központosítás, ez azt is jelentette, hogy nem a közvetlen felhasználók kezelésében voltak az adattárak, hanem integrálódtak a Belügyminisztérium szervezetébe. Ez a struktúra megmaradt a második világháború után is, majd 1953-tól az úgynevezett rendőr-minisztérium igazgatása politikai-hatalmi eszköznek használta, ezáltal a központi nyilvántartás elvesztette a korábban kialakult homogenitását.⁸

1964-től bevezették a bűnügyi statisztikát, így az adattárak nem a nyomozásokat támogató eszközként, hanem az állampárt információs monopóliumaként működtek. Ezzel párhuzamosan jelentősen romlott a pontos és gyors adatbevitel.

A nyolcvanas évek elején a megyei rendőr-főkapitányságokon helyi számítógépes nyilvántartásokat építettek ki, de ezek nem voltak kompatibilisek egymással, viszont a helyi bűnüldözésben jól hasznosultak. Megállapítható, hogy az úgynevezett rendszerszemlélet eddig még nem alakult ki.⁹

Egy nyomozótól hallottam a következő, 1987-ben történt esetről:

Megyeszékhelyi rendőrkapitányság nyomozói idős ember sérelmére besurranás módszerével elkövetett lopás ügyében folytattak nyomozást. Az ügy előadójának a helyszíni szemle adatai és az elvégzett adatgyűjtés információi álltak rendelkezésére, azonosításra alkalmas ujjnyom, valamint jó személyleírás az elkövetőről. A személyleírás alapján hozzávetőlegesen tíz olyan személy jöhetett számításba, akire illet a megadott személyleírás és korábban hasonló jellegű bűncselekményt követtek el, ezáltal ujjnyomatlapjuk a központi adattárban rendelkezésre állt. Az előadó kérte a tíz személy helyszíni ujjnyom-összehasonlítását.

⁸ Bócz Endre – Finszter Géza: Kriminalisztika joghallgatónak. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008, 257. o.

⁹ Uo. 258. o.

Az összehasonlító vizsgálat nyomán a tizből egy személyt azonosított a szakértő.

Az ügy lényege, hogy a nyomozó íróasztal mögül derítette fel az elkövetőt.

Az 1990-es rendszerváltozás után a Belügyminisztériumban új struktúra formálódott, országos hatáskörű rendvédelmi szervként önállósult az Országos Rendőr-főkapitányság. Ez azt is jelentette, hogy szétválasztották a szakmai és a politikai irányítást.

Megteremtették a jogszabályi alapjait és feltételeit a rendőrségi adatkezelésnek. Ezek közül a legfontosabb a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV., valamint a bűnügyi nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXV. törvény.

Elkezdődött a nyilvántartások, adattárak kriminalisztikai eszközként történő továbbfejlesztése, és új struktúrák létrejöttével napjainkban is formálódik.

„A rendőrség szervei adatkezelési célból más rendőri, bűnüldöző, nemzetbiztonsági, igazságszolgáltatási és közigazgatási szervtől, valamint – törvény rendelkezése alapján – az adattal rendelkező más szervtől, a felhasználás céljának és jogalapjának megjelölésével adatokat vehetnek át. Az adatátvétel tényét mind az adatátadó, mind az adatátvevő szervnél dokumentálni kell.”¹⁰

„A rendőrség által bűnüldözési célból gyűjtött és tárolt személyes adatokat – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak bűnüldözési célra lehet felhasználni. A bűnüldözési célból kezelt személyes adatok körét azokra az adatokra kell korlátozni, amelyek ténylegesen veszély elhárításához, illetőleg meghatározott bűncselekmény megelőzéséhez, felderítéséhez, bizonyításához szükségesek.”¹¹

Az adat, információ fontossága

Az adat fogalmát többféleképpen lehet meghatározni.

Számunkra, e különleges nyomozás esetében, úgy lehetne körülírni, hogy valakinek, valaminek a megismeréséhez hozzásegítő tény, amely valójában a valóság egy mozzanatát, vagy mozzanatsorozatot fejez ki.¹²

Nagyon fontos, hogy mire vonatkoztatjuk az adatot: személyre, tárgyra vagy eseményre. A nyomozásban az adat leggyakrabban személy vagy személyek külső megjelenésére, viselkedésére, jelenlegi és jövőbeni magatartá-

¹⁰ Uo. 261. o.

¹¹ Uo. 262. o.

¹² Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007, 5. o.

sára utal. A raszternyomozás elsősorban esemény, eseménysorozat megismerésére, azaz felderítésre szolgál.

A nyomozás szempontjából az információ az adat hirtartalma, amellyel kiegészülnek az ügyre vonatkozó már meglévő ismeretek.¹³

Ezek az adatok – ha kiállják az ellenőrzés próbáját – úgynevezett bizonyító erejű adatokká válnak, és felhasználhatók a felderítésben.¹⁴

Az adott bűncselekmény nyomozásához, az elkövető felderítéséhez használt adattárak regisztrált információk halmazából állnak, amelyek a hosszú évek alatt keletkeztek és folyamatosan bővülnek.¹⁵

A számítástechnika szerepe

A számítógépes nyilvántartási rendszerek új lehetőségeket kínálnak a korszerű bűnüldözési modell kidolgozására.

A rendelkezésre álló adattárak országos hozzáférhetősége sokszorosára növeli a nyomozók lehetőségeit a keresésre, kutatásra olyan esetben is, amikor előzőleg felállított úgynevezett feltételrendszernek kívánunk megfeleltetni bizonyos információkat, ugyanis ez a lényege a raszternyomozásnak.

Lényegében a személyre szabott feltételrendszerek pontosításával, de úgy is fogalmazhatunk, hogy a személyre szabott kritériumok megfelelésével szűkíthető az a lehetséges elkövetői kör, amelyik fennakadhat a kifeszített hálón, és az sem zárható ki, hogy egyetlenegy személyre szűkül a kutatás. Mindez megtehető pusztán íróasztal mögött is.

A számítógép nemcsak a jelenlegi nyilvántartások adatait tudja percek alatt aktivizálni, hanem lényegesen többre is képes.¹⁶

A komputer rendkívül rövid idő alatt képes információként hasznosítani a nyilvántartásokban elfejtő adathalmazt, az egymást kiegészítő információk birtokában elősegíteni az ismeretlen tettes elleni nyomozást.

A nyomozás így valójában minden olyan adattárra kiterjed, amelyből a felállított kritériumoknak kívánunk megfeleltetni addigi információkat.

A klasszikus bűnügyi rendőrségi adatokon kívül érdemes a kutatásokat kiterjeszteni a civil adattárakra is, így például:

¹³ Balláné Füsster Erzsébet – Borszéki Győző – Lakatos János: Kriminálmetodológia. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000, 50. o.

¹⁴ Uo. 51. o.

¹⁵ Déri Pál: A nyomozás-szervezés korszerűsítésének távlatai. Belügyi Szemle, 1971/7., 30. o.

¹⁶ Uo. 23–25. o.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

- mobiltelefon-szolgáltatások adatai – híváslisták elemzése, átjátszótorony-információk kiértékelése;
- autópálya-fényképfelvételek értékelése;
- bankszámla-információk lekérdezése, bankautomaták felvételeinek értékelése;
- benzinkutak kamerái által készített felvételek vizsgálata;
- légi közlekedésben részt vevő személyes adatainak lekérdezése;
- az internet lehetőségeinek kihasználása: különböző közösségi oldalak felhasználóinak adatai (Iwiw, Facebook, stb.).

A felsorolás nem teljes körű, napról napra bővíülhet.

A következő példa a civil és a rendőrségi adattárak együttes használatából adódó felderítést mutatja be.

A rendőrtiszttel együttműködő személy információt szolgáltatott egy bűncselekmény kapcsán. Megyeszékhelyi városban, frekventált szórakozóhelyen egy bizonyos személy látja el a vendégeket partidrogokkal. Az illetőnek a gúnynevét tudta megmondani, valamint egy jellegzetes tetoválás leírását, amely jól látható az illető vállán. A rendőrtiszt ez után a Facebookon rákerekedett az illető gúnynevére. Három találat volt, az egyik képen a keresett személy fürdőnadrágban pózolt nagy értékű Audija mellett, karján a jellegzetes tetoválással.

Az autó rendszáma is jól látható volt, ezért a gépjármű-nyilvántartásból az illető összes adata ismertté vált. (Ez után még a bűnügyi nyilvántartásokban is ellenőrizte az adatokat, és megállapította, hogy korábban már kábítószer terjesztése miatt büntetőeljárás alá vonták.)

Adattárak

A vázolt metodikához a következő adattárakból szerezhető információkat vettem alapul.

a) Körözési információs rendszer, amelynek részei a körözési tájékoztató rendszer és a körözési alapnyilvántartás.

Az adatkezelés célja: az ismeretlen helyen lévő személyek és tárgyak felkutatásának, valamint az ismeretlen személyek és holttestek azonosításának elősegítése, a büntető- és más hatósági eljárások gyors és hatékony lefolytatása, továbbá az érintettek érdekeinek védelme és jogainak szavatolása.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

- b) *Személynyilvántartás* – részei a személy- és lakcímnnyilvántartás, valamint a vezetőiengedély-nyilvántartás.
- c) *Idegenrendészeti nyilvántartások* – idetartozik az idegenrendészeti kényszerintézkedések alá vont külföldiek nyilvántartása; a beutazási és tartózkodási tilalom alatt álló, illetve idegenrendészeti célból nyilvántartott személyek nyilvántartása; a tartózkodási, illetve bevándorlási engedéllyel bírók nyilvántartása; a külföldiek elveszett okmányainak nyilvántartása.
- d) *Bűnügyi nyilvántartó rendszer* – a kényszerintézkedés, a büntetőeljárás alatt állók és a DNS nyilvántartására szolgál. Része a *büntettek, a jogerős bírósági ítéletek nyilvántartása*. Ennek tartalma pedig azok a természetes személyek, akiknek bűnügyében jogerős bírói ítélet van; és/vagy szabálysértést követtek el. A szintén idetartozó *modusoperandi-nyilvántartásba* az elkövetett bűncselekmény alapján bekerültek az ismertté vált tettesek.
Az adatkezelés célja: a rendőrség törvényben szabályozott bűnmegelőzési, bűnüldözési feladatainak ellátásához szükséges adatok, információk gyűjtése, rendszerezése, kezelése, valamint a bűnelkövetők és bűncselekményeik felderítésének elősegítése a nyilvántartott adatok felhasználásával.
További részei a *büntetőeljárás alá vontak nyilvántartása; a kényszerintézkedések alá vontak nyilvántartása; a külföldre utazásban korlátozottak nyilvántartása; és a DNS-nyilvántartás.*
- e) *Járműnyilvántartás.*
- f) *Útlevel-nyilvántartás.*
- g) *Robotzsaru–Netszaru* – a Netszaru egyebek között elősegíti a Robotzsaru rendszerben rögzített bűnügyi iratokban szereplő személyek, események, tárgyak és az ügyre vonatkozó egyéb adatok országos elérhetőségét.
A Robotzsaru–2000 integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer, amely az ügy iktatásától annak befejezéséig, illetve az iratok selejtezéséig magában foglalja a teljes ügymenetet, valamint az annak során keletkező iratokat és az iratokban szereplő mutatóadatokat, valamint elősegíti a rendőri munka, illetve kiemelten a bűnelemzési feladatok hatékony ellátását.
- h) *Interpol* – az Interpol a rendőri együttműködés egész világot behálózó szerve, alapvető feladata, hogy megteremtse és elősegítse a rendőri szervek közötti minél szélesebb körű kooperációt, valamint a köztörvényes bűncselekmények megelőzése és üldözése. Fő funkciója, hogy az államok bűnüldöző szervei számára adatokat elemezzon, megkereséseket továbbítson, adatbázisokat működtessen, különböző jelentéseket készítsen.
Az Interpol által használt központi bűnügyi nyilvántartás adatbázisának (Automated Search Facility; ASF) tartalma: személykörzés; a nemzetközi

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

elfogatóparanccsal körözött személyek; egyéb személyek, akik a körözést elrendelő ország döntése alapján kerülnek be a rendszerbe (például eltűnt-személy-, gépjármű-, okmány-, lopottmükincs-körözés).

- i) *Europol* – az Europol elsősorban a tiltott kábítószer-kereskedelem, a nukleáris és radioaktív anyagok tiltott kereskedelme, az embercsempészet, az emberkereskedelem és a gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények megelőzésével és leküzdésével foglalkozik, továbbá az élet, testi épség, a személyi szabadság és a vagyon ellen irányuló bűncselekményekkel is, ha azokat terrorista cselekmények keretében követik el.

Az Europol elsődleges feladatai a következők:

- a tagállamok közötti információcsere megkönnyítése;
- bűnüldözési információk gyűjtése, rendezése és elemzése;
- a tagállamok illetékes hatóságainak haladéktalan értesítése az őket érintő információkról és a bűncselekmények között feltárt bármilyen összefüggésekről – nemzeti egységek útján;
- a tagállamokban folyó nyomozás segítése minden fontos információnak a nemzeti egységekhez történő továbbítása útján;
- az összegyűjtött információk számítógépes rendszerének fenntartása.

Az Europol minden tagállamban egyetlen *nemzeti egységgel* áll kapcsolatban. Minden tagállam egy nemzeti egységet hoz létre vagy jelöl ki a felsorolt feladatok ellátására:

- az Europol – saját kezdeményezésük alapján – ellátják a feladatainak ellátásához szükséges információkkal és bűnüldözési információkkal;
- válaszolnak az Europol információk, bűnüldözési információk és tanácsok iránti kérelmére;
- a nemzeti jog betartásával értékelik és továbbítják az információkat és a bűnüldözési információkat az illetékes hatóságoknak;
- tanács, információ, bűnüldözési információ és elemzés iránti kérelemmel fordulnak az Europolhoz;
- a számítógépes rendszerben tárolandó információt továbbítják az Europolnak.

Minden nemzeti egység legalább egy *összekötő tisztviselőt* küld az Europolhoz, ő képviseli az egység érdekeit az Europolon belül, és segíti az őt küldő nemzeti egység és az Europol közötti információcserét, különösen a következők terén:

- ellátják az Europolt a küldő nemzeti egységtől származó információival;
- továbbítják az Europoltól a küldő nemzeti egységnek szóló információt;

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

- információ továbbítása és a küldő tagállamot érintő információ elemzésére irányuló tanácsadás révén együttműködnek az Europol tisztviselőivel.

Az Europol az összegyűjtött információk tárolására a következő elemekből álló számítógépes rendszert tart fenn:

- *információs rendszer*, amelynek segítségével gyorsan megállapítható, hogy mely információk találhatóak meg a tagállamokban és az Europolnál;
- *elemzési célból összeállított, részletes információkat tartalmazó munkafájlok*;
- *elemzést szolgáló fájlok egyes adatait tartalmazó tárgymutatórendszer*. Jelenleg az Europolnál több mint húsz bűnelemzői munkafájl (AWF) működik, ezek közül Magyarország – korábban – a következők tekintetében jelezte együttműködési szándékát.
(Megjegyzem, e munkafájlok korszerűsítése, átalakítása napirenden van az Europolnál.)
- COLA – profilja: illegális kokainkereskedelem latin-amerikai szervezett bűnözői hálózatok részvételével.
- COPPER – profilja: etnikai albán szervezett bűnözés.
- EEOC TOP 100 – *profilja*: kelet-európai szervezett bűnözői hálózatok.
- ISZLÁM TERRORIZMUS – profilja: terrorizmus.
- MARITSA – profilja: bulgáriai eredetű emberkereskedelem.
- MUSTARD – profilja: illegális heroinkereskedelem török szervezett bűnözői hálózatok részvételével.
- SMOKE – profilja: dohányárutermekek illegális előállításával és kereskedelmével foglalkozó szervezett bűnözői csoportok.
- SOYA – profilja: euróhamisítás.
- SUSTRANS – profilja: gyanús pénzügyi átutalások.
- SYNERGY – profilja: szintetikus kábítószeres illegális kereskedelmében érintett hálózatok.
- TERMINAL – profilja: bankkártyacsалás.
- TWINS – profilja: gyermekpornográf hálózatok az interneten.

j) *Helyszínbírság-nyilvántartás – az adatkezelés célja*: elősegíti a rendőrség fellépését azok ellen a jogsértő magatartások ellen, amelyek a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit és amelyek szankcionálására helyszíni bírság kiszabásával kerül sor. A nyilvántartás célja továbbá a rendőrség által kiszabott bírságok behajtásának elősegítése, valamint a helyszíni bírság mellett kiszabott büntetőpontok nyilvántartása.

- k) *rendőrségi szabálysértési rendszer (Rszabs)* – az adatkezelés célja: elősegíti a rendőrség fellépését azok ellen a jogsértő magatartások ellen, amelyek a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit, akadályozzák vagy zavarják a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó jogszabályokba ütköznek.
- l) *A személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenységre kiadott rendőrségi engedélyek nyilvántartása (Szevapol)* – az adatkezelés célja: a személy- és vagyonvédelmi, illetve a magánnyomozói tevékenységre kiadott rendőrségi engedélyek, illetve a tevékenység folytatásához kapcsolódó adatok, valamint a lefolytatott hatósági ellenőrzések adatainak nyilvántartása.
- m) *Fegyver 2000 – lőfegyver-nyilvántartási rendszer* – az adatkezelés célja: a polgári használatra szolgáló kézi lőfegyver, lőszer, a gáz- és riasztófegyver megszerzésével, tartásával, behozatalával, kivitelével, a lőfegyver engedélyezésével kapcsolatos hatósági eljárásokhoz szükséges adatok nyilvántartása.
- n) *TakarNet – Földhivatali Információs Rendszer* – a hálózat lehetővé teszi a személyes adatok alapján történő keresést a földhivatalok szerverein, ennek alapján az országban található 118 földhivaltaltól az interneten keresztül lekérdezhetők az adott személyhez köthető tulajdoni lapok adatai.

Összegzés

A Német Szövetségi Köztársaságban a raszternyomozást *Rasterfahndung*ként foglalták törvénybe 1997-ben. A szövetségi nyomozóhivatalról szóló törvény 20. § (1)–(4) bekezdése nevesíti a nyomozó hatóságok ezzel kapcsolatos intézkedéseit, eljárásait.¹⁷

Annak ellenére, hogy Magyarországon e speciális eljárás fogalmát nem foglalták jogszabályba, a nyomozási forma megnevezése csak tudományos értekezésekben lelhető fel, a bűnüldöző hatóságok – kimondva-kimondatlanul – elsősorban az ismeretlen tettes felderítése kapcsán ezt a fajta nyomozási metodikát alkalmazzák.

A bűnügyi elemző-értékelő munkával foglalkozó szakemberek a rendelkezésre álló adattárak által nyújtott lehetőségeket maximálisan kihasználják a bűncselekmény elkövetőjére felállított feltételeknek, kritériumoknak megfelelően.

¹⁷ Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997: § 20j Rasterfahndung.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

E nyomozás törvényi feltételeit Magyarországon a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV., a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII., az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény teremti meg.

A felsorolt jogszabályok garanciát adnak arra, hogy e munka nem partatlan, hanem tudatos és célirányos.¹⁸

A feltételrendszer kialakítása bonyolult művelet, több tudományterület ismeretének együttes alkalmazását követeli meg. Azt is kimondhatjuk, hogy az elemző szűrő-kutató munkához – tekintettel az adathalmazok nagyságára – jelentős személyzeti ráfordítás szükségeltetik. Ne feledjük, hogy a különböző adattárak, adatállományok nem kompatibilisek egymással. Azt is rögzíthetjük, hogy a nem kompatibilis adattárak körében és „keresztvezésében” rengeteg igen értékes összefüggést találhat az abban jártas, a raszternyomozás elvi és gyakorlati kérdéseiben gyakorlott specialista. Ezzel elősegítve a nyomozó és a nyomozás végső célját, a fő kriminalisztikai kérdésekre – köztük a *ki tette?* kérdésére – való pontos válaszadást.

IRODALOM

Balláné Füstzer Erzsébet – Borszéki Győző – Lakatos János: Kriminálmetodológia. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000

Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika. BM Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2004

Bócz Endre – Finszter Géza: Kriminalisztika joghallgatóknak. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008

Déri Pál: A korszerű bűnüldözés jelenlegi követelményei. *Belügyi Szemle*, 1971/3.

Déri Pál: A nyomozás-szervezés korszerűsítésének távlatai. *Belügyi Szemle*, 1971/7.

Déri Pál – Budai Attila: Korszerű bűnüldözés. ORFK, Budapest, 1991

Fenyvesi Csaba: A védő és a titkos adatgyűjtés. *Belügyi Szemle*, 2001/11.

Gödöny József: Bizonyítás a nyomozásban. KJK, Budapest, 1968

Horváth Ferenc: Adatgyűjtés és blöffölés. *Belügyi Szemle*, 1979/7.

Illár Sándor (szerk.): Krimináltaktika – tankönyv a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói részére. BM Kiadó, Budapest, 1983

¹⁸ Az elkövető személyére vonatkozó kritériumok (raszterkritériumok) kidolgozása nagy pontosságot és odafigyelést igényel. Ezt olyan szakembereknek kell előkészíteniük, akiknek megfelelő a készségük és az ismereteik.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Lakatos János: A nyomozás, a felderítés és a bizonyítás kriminalisztikai alapfogalmai és alapösszefüggései. Rejtjel Kiadó, Budapest, 1998

Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004

Nyíri Sándor: A nyomozási tevékenység határai. *Belügyi Szemle*, 1992/8.

Schenk, Dieter: Der Chef. Horst Herold und das BKA. Spiegel-Buchverlag, Hamburg, 1998

Szamel Lajos: A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. MTA, Államtudományi Kutatások Programirodája, Budapest, 1990

Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2009